

FAZEKAS MÁRTA

Katarzyna „Valakiria” Tkaczyk: Egyszer, húsvétkor

Fordította: Fazekas Márta

Egyesek szerint bármikor és bárhol, bármit megtehetsz, és körmöd szakadtáig harcolnod kell az álmaidért. Végére is nincs fontosabb annál, amit akarsz! ...hát, már ha nem vagy éppen egy túrótorta, ahogy én. Akkor az egész ügy bonyolódik. Egy túrótortának nem lehetnek álmai, amiket megvalósít. Egy túrótorta egyáltalán nem is gondolkozhat. A túrótortának küldetése van, melyet teljesítenie kell. Különösen akkor, ha a sütemény-arisztokrácia krémjébe tartozik.

Elhíhetitek nekem – én vagyok a legtúrótortább túrótorta, amelyet valaha láttatok! Krémes vagyok és sima, amit az apámtól, a legjobb hegyi túrótól örököltem; habos és édes, ahogy a tökéletes rétegek közé sült anyám; és vaníliás, ahogy pudingos őseim. Nedves, pirosasra sült, illatos és étvágygerjesztő. Valamennyi létező túrótorta kvintesszenciája, a cukrász mesterség remeke, sok nemzedéknyi őseim igyekezetének eredménye. Örökségemről beszélve büszkén mondhatnám, hogy közel állok az abszolút tökéletes túrótortához, és nem is vetném el vele nagyon a sulykot. Még épp csak elkészültem, amikor bizonyos körökben már azt rebesgették, hogy egyszer majd Lengyelország királya lesz belőlem. Büszkeség, csodálat és reményteli várakozás légkörében nevelkedtem.

Tudtam, hogy az én küldetésem abban áll, hogy egy ünnepi asztalon landolván szemet gyönyörködtessek, illattal étvágyat gerjesszek, és végül az ízlelőbimbóknak is örömet okozzak. Ezért alkottak meg. És tudjátok, tényleg szerettem volna az embereket szolgálni és valóra váltani legtitkosabb vágyaikat. Csakhogy nem így. Az volt a gondom, hogy nem tipikus túrótorta voltam. Nem akartam az örökségemet, nem nyugodtam bele a sorsomba. Úgy véltem, rettenetesen sivár és szomorú, hogy az életemnek éppen egy húsvéti asztalon kell

życie miało się skończyć właśnie na wielkanocnym stole. Nie podobało mi się to, niezależnie od nauk wpajanych mi przez ojca, matkę i dziadków. Ich surowe zakazy i nakazy, całą sernikową etykietę i wszystkie powinności, miałem w samym rogu brytfanny. Odkąd sięgam pamięcią, chciałem czegoś więcej. Marzyła mi się inna służba ludziom – inna i dużo dalej. Chciałem ekspansji, i to tam, gdzie władza serników jeszcze nie sięga.

Marzenia przysłaniały mi zdrowy rozsądek. Chociaż nawet mnie wydawały się szalone, nie mogłem przestać o nich myśleć. Tak bardzo chciałem się wyrwać, zobaczyć świat, spełnić swoje pragnienia, że w końcu aż zapadłem się w sobie. Niby normalna rzecz, sernik zawsze trochę opada, ale jednak wzbudziło to nieliczną sensację. Byłem tym jedynym, wybranym. Nie powinienem się tak zachowywać.

W końcu stanąłem na konsylium kulinarnym, w skład którego wchodziły wszystkie zgromadzone w spiżarni wiktuały. Patrząc na mnie z najwyższych półek pytały, w czym jest problem. Wujkowie i ciotki, babki i dziadkowie, bliscy i dalsi krewni – wszyscy nerwowo czekali na odpowiedź. Ten czy ów zbliżył się nawet, przyglądając mi się z bliska. Pewnie bali się, że jestem chory, że tracę świeżość, albo że wyczułem w sobie najgorszą możliwą chorobę, wstydlive dziedzictwo matki – zakalec. Nawet nie wiedzieli, jak dalecy są od prawdy! Mimo to bałem się odezwać, tocząc dookoła nieprzytomnym wzrokiem. Kiedy niecierpliwa gałązka bukszpanu – nieustannie szpanująca swoimi lichymi powiązaniem z Bogiem – zaczęła mnie nakłuwać ostrym końcem, zdecydowałem się przerwać milczenie. Drżąc każdym kryształkiem cukru i każdą zmiksowaną grudką sera, wyznałem swoje marzenie.

– Chcę wyjechać – powiedziałem, siląc się na spokojny ton

véget érnie. Nem tetszett a dolog, dacára minden tudomány-
nak, melyet apám, anyám és a nagyszüleim plántáltak belém.
Valamennyi tilalomtól és utasítástól, az egész túrótorta-
etikettől és mindannyi kötelességtől nálam már betelt a tepsi.
Amióta csak az eszemet tudom, többet akartam ennél. Mindig
is arról álmodoztam, hogy másképpen fogom szolgálni az em-
bereket – másképp és innen sokkal messzebb. Terjeszkedni
akartam – mégpedig valahol ott, ahová a túrótorta-hatalom ke-
ze már nem ér el.

Az álmodozás egészen elvette a józan eszem. Noha még
nekem is örülségnek tűnt ez az egész, nem tudtam nem gon-
dolni rá. Annyira ki akartam innen törni, világot látni, kielégí-
teni a vágyaimat, hogy végül aztán magamba zuhantam. Ez
voltaképp megszokott dolog, a túrótorták mindig összeesnek
egy kicsit, mégis hallatlan szenzációnak számított. Hiszen én
voltam az a bizonyos, a kiválasztott. Nekem nem lenne szabad
így viselkednem.

Végül a kulináris tanács előtt találtam magam, melynek
tagjai a spájzban összegyűlt harapnivalók voltak. A jobbnál
jobb falatok fellengzősen, a felső polcokról lenézve kérdezték,
mi a problémám. A nagybácsik és nagynénik, a nagyszülők, az
összes távoli és közeli rokon rám szegezte tekintetét, miköz-
ben idegesen várták a választ. Egyik-másik felém tartott, kö-
zelről vizslatva. Biztosan félték, hogy beteg vagyok, hogy mú-
lóban van a frissességem, vagy felütötte bennem a fejét a lehe-
tő legrosszabb betegség; anyám szégyenteljes öröksége, a sü-
letlenség. Nem is tudták, milyen távol állnak az igazságtól!
Ennek ellenére félttem megszólalni, és csak öntudatlan pillan-
tásokkal pásztáztam körül. Amikor egy türelmetlen bukszuság
– aki szüntelenül Istenhez fűződő kapcsolatával hencegett –
hegyes végével szurkálódni kezdett, úgy döntöttem, megszakí-
tom a hallgatást. Minden cukorkristályomban és valamennyi
finomra turmixolt túrócsomómban reszketve, kiböktem az ál-
momat.

– El akarok utazni – mondtam, nyugodt hangot erőltetve ma-
gamra.

– Wyjechać? Dokąd? – zapytała słabo babka Kasia (najlepsza z margaryn), pośród grobowej ciszy.

Przez chwilę myślałem gorączkowo. Słabo znałem się na geografii kulinarnej, nie miałem pojęcia, gdzie jeszcze nie sięga nasza władza. z drugiej strony zdawałem sobie sprawę, że nie mogę powiedzieć byle czego. Muszę być konkretny, podać nazwę jakiegoś państwa, najlepiej od razu kojarzącego się z daleką podróżą, z egzotyką... Wysiłem kruszonkę i nagle przypomniałem sobie rozmowę ludzi, która miała miejsce podczas mojego miksowania. Nie pamiętałem jej zbyt dobrze, ale jedno słowo szczególnie utkwiło mi w pamięci – może dlatego, że brzmiało całkowicie nietypowo i musiałem je potem sprawdzać w książce kucharskiej. Tak, to było to.

Poprawiłem lekko papier pergaminowy sterczący mi koło ucha i rozprostowałem się dumnie.

– Na Tajwan.

W spiżarni przez kilka chwil panowała absolutna cisza. A potem makowiec, ten wiecznie przyćpany wesołek, zaczął chichotać jak opętany. Zaraz potem dołączył się mazurek, po nim reszta ciast i wszyscy zgromadzeni. Śmiali się i śmiali, nie mogąc przestać i nie dając mi wtrącić nawet słowa. Aż się przyrumieniłem ze wstydu, chociaż gdzieś w trzewiach powoli rodził mi się gniew, uwierając bardziej niż najgorszy zakalec. Kiedy tuż obok mnie kielbasa stoczyła się ze śmiechu na podłogę, uznałem, że nic tu po mnie i chyłkiem wycofałem się aż na tył szafki, za grzechoczący łapkami mikser. Długo próbowałem zrozumieć, dlaczego społeczność spiżarni tak zareagowała na moje marzenie. Owszem, może było trochę nietypowe... ale czy aby na pewno? O, na przykład taka mandarynka – pragnęła przetrwać całe święta w dobrym zdrowiu i potem wskoczyć ludziom do torby, gdy po wolnym czasie ruszą do szkoły i pracy. A jajka? Jajka dumnie przeżyły skorupki i ze wszystkich białkowych sił starały się wyblaknąć,

– Elutazni? Hová? – hebegte elgyengülve Flóra néni (a margarinkok legjobbika), a síri csendben.

Egy percig lázasan gondolkodtam. A kulináris földrajz nem az én asztalom, fogalmam sem volt róla, hová nem ér el a hatalom keze. Ugyanakkor tisztában voltam azzal is, hogy nem mondhatok csak úgy akármit. Konkrétan kell lennem, valamilyen országnevet kell mondanom. Az lenne a legjobb, ha rögtön valami távoli utazás, valami egzotikus jutna róla eszükbe... Törtem a piskótám, és hirtelen beugrott, amiről az emberek beszélgettek, miközben engem turmixoltak. Nem nagyon tudtam felidézni, de egy szót kimondottan beleverték a fejembe – talán azért jegyeztem meg, mert annyira szokatlanul hangzott és utána kellett néznom a szakácskönyvben. Igen, ez volt az.

Kicsit igazítottam a sütőpapíron, mely felkunkorodott a fülemnél, és büszkén kihúztam magam.

– Tajvanra.

A spájzra néhány pillanat erejéig teljes csend ereszkedett. Aztán a mákos kalács, aki folyton be volt szívva, úgy vihogott fel, mintha megtébolyult volna. Majd rögtön csatlakozott hozzá a lepény, végül pedig az összes sütemény és valamennyi egybegyűlt. Csak nevettek és nevettek, abba sem tudták hagyni, engem pedig még csak szóhoz sem hagytak jutni. Egészen belepirultam a szégyenbe, bár valahol a zsigereimben düh éledezett, ami kínzóbb volt még a legfájdalmasabb sületlenségnél is. Amikor a mellettem lévő kolbász a hahotázástól a padlóra bukfencezett, arra jutottam, hogy semmi keresnivalóm itt, és egészen a szekrény végébe hátráltam, a csörgő-zörgő habverő mögé. Sokáig próbáltam megérteni, miért reagáltak így álmaimra a spájz lakói. Persze, talán kissé szokatlanok... na de egészen biztosan azok? Na, volt például az a mandarin – arra vágyott, hogy az ünnepek alatt végig megőrizze egészségét, aztán pedig beugorjon valakinek a táskájába, aki a szabadnapok után iskolába vagy munkába megy. Hát a tojások? A tojások büszkén megfeszítették héjukat és fehérjéjük minden

by to właśnie je człowiek wybrał do świątecznego farbowania w ususzonych łupinach cebuli. Też marzyła im się podróż – w koszyczku, do święcenia. A chrzan? Chrzan tylko patrzył, kiedy wreszcie będzie mógł połączyć się z ukochanymi buraczkami, świntuch jeden. Dlaczego to właśnie moje marzenia wywołały taką salwę śmiechu? Tego nie mogłem pojąć.

Po cichu liczyłem, że następnego dnia wszyscy się uspokoją i ponownie wezwą mnie na rozmowę – tym razem poważną. Przygotowałem się do niej najlepiej, jak umiałem – zrobiłem sobie listę wszystkich „za” i „przeciw”, przemyślałem, co mogę odpowiedzieć na potencjalne zarzuty i zebrałem wszelkie korzyści, jakie mogą wynikać z realizacji mojego szalonego planu. Im dłużej pracowałem, tym utwierdzałem się w przekonaniu, że podróż na Tajwan jest absolutnie konieczna. i że naprawdę tego chcę.

Niestety, nikt już nie chciał ze mną rozmawiać – ani następnego dnia, ani później. Co gorsza, stałem się spiżarnianym wyrzutkiem. Na wszystkie rodzaje mąki, sam nie wiem, co denerwowało mnie bardziej – pełne litości spojrzenia (nawet ten okropny plebs wśród ciast, czyli sztuczne babeczki z proszku, patrzyły na mnie ze współczuciem!), czy śmiechy. Na tym drugim polu brylowała ogromna, rumiana szynka, którą moje marzenia tak rozbawiły, że wypłakała z siebie całą sól podczas gotowania.

– Ihihihi, patrzcie go, podróży mu się zachciewa – piszczała, co rusz wynurzając się z mętnej już wody. Listki laurowe tylko odwracały się od niej ze wstrętem, ale trudno było powiedzieć, że stanęły po mojej stronie. Są paskudnie wyniosłe przez to swoje greckie pochodzenie i zawsze się tak zachowują.

Najbliższa rodzina próbowała mnie namówić, bym odwołał swoje słowa z konsylium spiżarnianego. Prosili, grozili,

erejével azon voltak, hogy kifakuljanak, hogy aztán egy ember éppen őket válassza a szárított hagymahéjjal való ünnepi festéshez. Ők is utazásról álmodoztak – kosárkában, szentelésre várva. És az a torma? A torma csak leste, hogy mikor vegyülhet már el végre imádott cékláival, a disznó. Akkor miért pont az én álmaim váltottak ki ilyen hahotázást? Sehogyszem értetem.

Magamban arra számítottam, hogy másnapra mindenki megnyugszik, és újabb beszélgetésre hívnak – ezúttal egy komolyra. A lehető legjobban felkészültem rá, ahogy csak tudtam – teljes „pro és kontra” listát készítettem, átgondoltam, mit felelhetek az esetlegesen felmerülő kifogásokra, és számba vettem az összes hasznot, amit örült tervem véghezvitele hozhat. Minél tovább gondolkoztam, annál szilárdabb lett abbéli meggyőződésem, hogy tajvani utazásom abszolút szükséges. És hogy valóban ezt akarom.

Sajnos azonban már senki nem akart beszélgetni velem – sem másnap, sem később. Sőt, ami még rosszabb, a spájz söpredékféléje lettem. Ha lisztes bödönök potyognának az égből, akkor sem tudnám megmondani, mi idegesített jobban – a szájalommal teli pillantások (még az irtózatos sütemény-plebsz tagjai, vagyis a porból sült muffinok is együttérzően néztek rám!), vagy a nevetés. E téren kitűnt egy hatalmas, pirosposztagás sonka, melyet annyira szórakoztattak az álmaim, hogy mi alatt főtt, kisírta magából a sót.

– Hi-hi-hi, nézzétek már, utazgatni támadt kedve – visította, újra és újra felbukkanva a már zavaros főzővízből. A babérlevelek egyszerűen csak undorral fordultak el tőle, de túlzás lenne azt állítani, hogy az én pártomat fogták. A babérlevelek görög származásuk miatt piszkosul fölényesek, ez a fajta viselkedés az alaptermészetük része.

Legközelebbi családtagjaim próbáltak rábeszélni, hogy vonjam vissza a spájz tanácsa előtt elhangzott szavaimat. Kérleltek, fenyegettek, könyörögtek, mindhiába. Minél jobban unszoltak, én annál inkább megmakacsoltam magam. Amikor

błagali – bezskutecznie. Im bardziej naciskali, tym mocniej zapierałem się w sobie. Kiedy w końcu babka Kasia zjełczała ze zgryzoty, zaczęli obwiniać mnie o jej los, zmieniając niepokój i strach w czystą nienawiść. Stałem się zakałą rodziny, której niechętnie przyznawano szlachetne pochodzenie. z doskonałego tworu cukiernictwa stałem się doskonałym dupkiem. Moja pozycja była zbyt silna, by mnie odsunąć, więc ze wszystkich sił starano się zatruć mi życie – tak, bym już rozplywając się w ustach ludzi pamiętał, na jakie pośmiewisko naraziłem rodzinę przez swoje głupie zachcianki. Ale ja wiedziałem, że to nigdy nie nastąpi. Nie miałem zamiaru czekać, aż tak zwani bliscy całkiem zniszczą moje marzenia i zaprawią moją naturalną słodycz goryczką nienawiści. Zrozumiałem, że całe konsylium spiżarniane nie potrafi zrozumieć, czego pragnę i co chcę osiągnąć. Byli zbyt głupi, zbyt ograniczeni, by pojąć doskonałość mego planu, a swoją ignorancję wyrazili w najbardziej prymitywny sposób – przez niechęć i wyśmiewanie. To tylko mnie zahartowało, dodając ostatecznego szlifów mojej doskonałości. w piątek tuż przed Wielkanocą, poczułem, że jestem gotów, by wyskoczyć poza sztywne ramy małomiasteczkowego postrzegania moich krewnych i przyjaciół. Wbrew wszystkim i wszystkiemu postanowiłem zawalczyć o swoje marzenia. No bo kto, jak nie ja, król ciast?

W sobotni poranek, gdy niesforny kot znów wpadł do spiżarni wywołując chaos, wykorzystałem okazję i ześlizgnąłem się z półki, raz na zawsze opuszczając rodzinne gniazdo. Od tej chwili musiałem radzić sobie sam. Czy się bałem? No jasne. Ale zew przygody był silniejszy. Ignorując złorzeczenia najbliższych, wymknąłem się przez okno i nie oglądając się za siebie, ruszyłem w świat.

Táiwān, wǒ láile. Tajwanie, nadchodzę.

aztán Flóra néni a sok aggodalomtól megavasodott, engem kezdtek vádolni balsorsa miatt, és nyugtalanságuk forró gyűlöletbe fordult át. Én lettem a család szégyene, akinek nemes származását vonakodtak elismerni. A cukrászipar tökéletes remekművéből tökéletes balek lettem. Ahhoz túlságos erős volt a helyzetem, hogy teljesen semmibe vegyenek, ezért minden erejünkkel azon voltunk, hogy megkeserítsék az életemet – úgy, hogy amikor majd szinte elolvadok az emberek szájában, akkor is emlékezzek rá, milyen gúnyolódásnak tettem ki a családomat ostoba kis hóbortommal. Hogy még az utolsó morzsámban is szégyenkezzek. Ám én tudtam, hogy ez soha nem fog megtörténni. Nem állt szándékomban kivárni, hogy úgynevezett legközelebbi rokonaim tönkretegyék az álmaimat, és természetemből fakadó édességemet keserű gyűlölettel mérgezzék. Már tudtam, hogy a spájz tanácsa képtelen megérteni, mire vágyom, és mit akarok elérni. Túlságosan buták, túlságosan korlátoztak voltak ahhoz, hogy felfogják a tervem tökéletességét, önnön tudatlanságukat pedig a lehető legostobább módon fejezték ki – azzal, hogy elutasítottak és kinevettek. Ez csak megacélozott és végképp tökéletesre formált. Rögtön a húsvét előtti pénteken hatalmába kerített az érzés, hogy készen állok kitörni rokonaim és barátaim kisvárosi életszemléletének merev kereteiből. Elhatároztam, hogy bárki bármit mond, megküzdök az álmaimért. Mert hát ki, ha nem én, a sütemények királya?

Szombat reggel, amikor a szertelen macska ismét berontott a spájzba és felfordulást okozott, kihasználtam az alkalmat és lecsusszantam a polcra, egyszer s mindenkorra elhagyva a családi fészket. Ettől a pillanattól kezdve egyedül kellett boldogulnom. Hogy félttem-e? Még szép! De a kalandvágy erősebb volt. Fittyet hányva a hozzám legközelebb állók szitkaira kicsusszantam az ablakon, és hátra sem nézve nekivágtam a nagyvilágnak.

Taiwān, wǒ laile. Tajvan, jövök.

VEHOFSICS ERZSÉBET: NYUGALOM